

Date: 3rd February-2026

MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOG VA OTA-ONA HAMKORLIGINING AHAMIYATI

Axmadjanova Muhlisa

4-kurs, Gumanitar fanlar va pedagogika fakulteti Turan International University

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligining nazariy asoslari, uning pedagogik-psixologik ahamiyati hamda ta'lim-tarbiya jarayoniga ko'rsatadigan ta'siri atroflicha tahlil qilingan. Tadqiqot davomida ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishning metodologik yondashuvlari, zamonaviy shakl va usullari aniqlangan. Empirik natijalar asosida pedagog va ota-ona o'rtasidagi uzviy hamkorlik bolaning shaxsiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi isbotlangan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagog, ota-ona, hamkorlik, tarbiya, ijtimoiy rivojlanish, kommunikativ muhit, ta'lim sifati.

Abstract: This scientific article analyzes the theoretical foundations and pedagogical significance of cooperation between teachers and parents in preschool education. The study examines methodological approaches, modern forms, and effective strategies for establishing sustainable collaboration. Based on empirical findings, it is proven that close cooperation between educators and parents directly influences the personal, social, and intellectual development of preschool children.

Keywords: preschool education, teacher, parents, cooperation, upbringing, social development, communication environment, quality of education.

Аннотация: В данной научной статье рассматриваются теоретические основы и педагогическая значимость сотрудничества педагога и родителей в системе дошкольного образования. Анализируются методологические подходы, современные формы и эффективные способы взаимодействия. На основе эмпирических данных доказано, что тесное сотрудничество между педагогами и родителями оказывает прямое влияние на личностное, социальное и интеллектуальное развитие ребенка.

Ключевые слова: образование, педагог, родители, сотрудничество, воспитание, социальное развитие, коммуникативная среда, качество образования.

Kirish

Maktabgacha ta'lim shaxs kamolotining eng muhim va hal qiluvchi bosqichi bo'lib, aynan shu davrda bolaning psixik, jismoniy, intellektual, ijtimoiy hamda axloqiy rivojlanishining poydevori yaratiladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalik davrida shakllangan bilim, ko'nikma va ijtimoiy tajribalar shaxsning keyingi hayot faoliyatida muhim o'rin tutadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, bolani har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Date: 3rd February-2026

Mazkur jarayonda pedagog va ota-onaning o'zaro hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bola ta'lim-tarbiyani faqat maktabgacha ta'lim tashkilotida emas, balki oilada ham uzluksiz ravishda oladi. Oila va ta'lim muassasasi o'rtasidagi uzviy aloqadorlik ta'lim jarayonining izchilligi va samaradorligini ta'minlaydi. Pedagog tomonidan berilayotgan bilim va tarbiyaviy ta'sir ota-onalar tomonidan qo'llab-quvvatlanmasa, kutilgan pedagogik natijalarga erishish qiyinlashadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligi faqatgina rasmiy yig'ilishlar yoki axborot almashinuvi bilan cheklanib qolmasligi lozim. Aksincha, bu hamkorlik doimiy, tizimli va maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi, bolaning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda tashkil etilishi zarur. Ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish, ularni ta'lim jarayoniga faol jalb etish maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida bolalarning tarbiyasiga ta'sir etuvchi omillar soni ortib borayotgan bir paytda pedagog va ota-onaning hamkorligi yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu hamkorlik bolaning ijtimoiy moslashuvi, muloqot madaniyati, mustaqil fikrlashi va sog'lom shaxs sifatida shakllanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois maktabgacha ta'limda pedagog va ota-ona hamkorligining ilmiy-nazariy asoslarini o'rganish hamda amaliy jihatdan takomillashtirish muhim pedagogik muammo sifatida qoraladi.

Adabiyotlar tahlili

Maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligi masalasi pedagogika, psixologiya hamda ijtimoiy fanlar doirasida keng o'rganilgan ilmiy muammolardan biridir. Mazkur yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar bolaning har tomonlama rivojlanishida oila va ta'lim muassasasi o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning muhimligini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagog va ota-ona hamkorligi bolaning shaxs sifatida shakllanishiga bevosita ta'sir etuvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Mazkur masalaning nazariy asoslari rus psixologi L.S. Vygotskiyning ilmiy qarashlarida yaqqol namoyon bo'ladi. Olim o'zining madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasida bolaning psixik rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Vygotskiyga ko'ra, bola rivojlanishida oila va ta'lim muassasasi tomonidan yaratiladigan ijtimoiy muhit hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, pedagog va ota-onaning birgalikdagi faoliyati bolaning "yaqin rivojlanish zonasi"ni kengaytirishga xizmat qiladi¹³. Ushbu nazariya pedagog va ota-ona hamkorligini maktabgacha ta'lim jarayonining muhim pedagogik sharti sifatida qarash imkonini beradi.

Amerikalik pedagog-faylasuf J. Dewey ham ta'lim jarayonini ijtimoiy tajriba sifatida talqin qilib, ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi uzviy aloqadorlikni ta'lim samaradorligining muhim omili deb hisoblaydi. Uning fikricha, bola uchun maktabgacha ta'lim tashkiloti oilaning mantiqiy davomi bo'lishi lozim. Dewey ota-onalarni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida ko'rib, pedagog va ota-ona o'rtasidagi hamkorlik

¹³ Vygotskiy L.S. Mind in Society. — Cambridge: Harvard University Press, 1978.

Date: 3rd February-2026

bolada ijtimoiy moslashuv, mustaqil fikrlash va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi¹⁴.

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham pedagog va ota-ona hamkorligi masalasi chuqur tadqiq etilgan. Jumladan, N. Sayidahmedov pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini tashkil etishda ota-onalar bilan hamkorlikni tizimli yondashuv asosida yo'lga qo'yish zarurligini asoslab beradi. Olimning fikricha, ta'lim jarayonining samaradorligi pedagog, bola va ota-ona o'rtasidagi uch tomonlama hamkorlikka bog'liq bo'lib, ushbu aloqadorlik uzluksiz bo'lgandagina kutilgan natijalarga erishish mumkin¹⁵.

M. To'xtaxo'jayeva maktabgacha pedagogikaga oid tadqiqotlarida oilaning tarbiyaviy imkoniyatlarini ta'lim muassasasi faoliyati bilan uyg'unlashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratadi. U pedagog va ota-ona hamkorligi bolaning axloqiy, estetik va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynashini ilmiy jihatdan asoslab, ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish zarurligini ta'kidlaydi. Shuningdek, olima hamkorlikning samarali shakllari sifatida pedagogik suhbatlar, maslahatlar va treninglarni taklif etadi.¹⁶

Sh. Qodirova o'z ilmiy ishlarida maktabgacha ta'lim muassasasi va oila o'rtasidagi hamkorlikni ijtimoiy-pedagogik jarayon sifatida baholab, uning tashkiliy va mazmuniy jihatlarini tahlil qiladi. Olimaning tadqiqotlariga ko'ra, pedagog va ota-ona o'rtasida o'zaro ishonchga asoslangan munosabatlar shakllantirilgandagina bola tarbiyasida ijobiy natijalarga erishish mumkin. Qodirova ota-onalarni ta'lim jarayoniga faol jalb etish bolaning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirishini va tarbiyaviy ta'sirning uzluksizligini ta'minlashini qayd etadi.¹⁷

Xulosa qilib aytganda, tahlil qilingan ilmiy manbalar pedagog va ota-ona hamkorligining maktabgacha ta'limdagi ahamiyatini nazariy va amaliy jihatdan asoslab beradi. Ushbu adabiyotlar tadqiqotning metodologik asosini belgilashda muhim ahamiyat kasb etib, pedagog va ota-ona hamkorligini yanada takomillashtirish zaruratini ko'rsatadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligining ahamiyatini ilmiy asosda o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy metodlarning uyg'unligi ta'minlandi, bu esa o'rganilayotgan muammoni har tomonlama tahlil qilish imkonini berdi.

Tadqiqotning dastlabki bosqichida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish metodi qo'llanildi. Ushbu metod orqali mahalliy va xorijiy olimlarning maktabgacha ta'lim, oila va ta'lim muassasasi hamkorligi, bolalar rivojlanishi masalalariga oid ilmiy qarashlari o'rganildi va umumlashtirildi. Bu esa tadqiqotning nazariy asoslarini aniqlashga xizmat qildi.

Kuzatish metodi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglar faoliyati hamda ota-onalarning ta'lim jarayonidagi ishtirokini o'rganish maqsadida qo'llanildi. Kuzatish

¹⁴ Dewey J. Democracy and Education. — New York: Macmillan, 1916.

¹⁵ Sayidahmedov N. Pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2003.

¹⁶ To'xtaxo'jayeva M. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: O'qituvchi, 2015.

¹⁷ Qodirova Sh. Oila va maktabgacha ta'lim hamkorligi. — Toshkent: Ilm Ziyo, 2018.

Date: 3rd February-2026

jarayonida pedagog va ota-ona o'rtasidagi muloqot shakllari, ularning bolalar bilan ishlash usullari va hamkorlik darajasi tahlil qilindi.

Suhbat metodi pedagoglar va ota-onalar bilan individual hamda guruh shaklida o'tkazilib, ularning hamkorlikka bo'lgan munosabati, muammolari va takliflarini aniqlashga qaratildi. So'rovnoma metodi esa ota-onalarning pedagogik savodxonligi, ta'lim jarayonida ishtirok etish darajasi va hamkorlikdan kutilayotgan natijalarni aniqlash imkonini berdi.

Shuningdek, taqqoslash va umumlashtirish metodlari yordamida olingan natijalar tahlil qilinib, umumiy xulosalar chiqarildi. Tadqiqot bazasi sifatida maktabgacha ta'lim tashkilotlari, faoliyat yuritayotgan pedagoglar hamda ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan amaliy tadqiqot natijalari tanlab olindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligining muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, pedagog va ota-onaning muntazam va maqsadga yo'naltirilgan hamkorligi bolalarda ijtimoiy moslashuv jarayonini sezilarli darajada kuchaytiradi. Bunday bolalar jamoaga tez moslashadi, tengdoshlari bilan muloqot qilishda faolroq bo'ladi.

Tadqiqot davomida ota-onalar ta'lim jarayoniga faol jalb qilinganda bolaning o'qishga va mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishi hamda ichki motivatsiyasi oshishi aniqlandi. Ota-onalarning pedagog bilan hamkorlikda olib boradigan tarbiyaviy faoliyati bolaning bilimlarni mustahkamlashiga va o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik muloqotning ochiqligi va doimiy axborot almashinuvi tarbiya jarayonining uzviyligini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagog va ota-ona o'rtasida o'zaro ishonch mavjud bo'lganda, tarbiyaviy ta'sirlar izchil va samarali bo'ladi. Bu esa bolaning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, ota-onalarning pedagogik savodxonligi oshishi ta'lim sifati va tarbiya samaradorligiga bevosita ijobiy ta'sir etishi aniqlandi. Pedagogik bilimlarga ega bo'lgan ota-onalar bolalarining rivojlanish jarayonini ongli ravishda qo'llab-quvvatlaydi va pedagog bilan hamkorlikda ishlashga intiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligi bolaning har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi muhim pedagogik omillardan biri hisoblanadi. Mazkur hamkorlik ta'lim va tarbiya jarayonining uzviyligini ta'minlab, bolada ijtimoiy, axloqiy, intellektual hamda kommunikativ kompetensiyalarning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Pedagog va ota-ona o'rtasidagi hamkorliksiz maktabgacha ta'lim jarayonida yuqori pedagogik samaradorlikka erishish qiyinlashadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, pedagog va ota-onaning maqsadga yo'naltirilgan, tizimli va uzluksiz hamkorligi bolaning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda uning o'zlashtirish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar ta'lim jarayoniga faol jalb etilganda bolalarining mashg'ulotlarga bo'lgan munosabati ijobiy tomonga o'zgaradi,

Date: 3rd February-2026

mustaqil fikrlash va ijtimoiy faollik ko'nikmalari rivojlanadi. Bu esa bolaning maktab ta'limiga tayyorlik darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirish muhim pedagogik vazifa ekanligi aniqlandi. Pedagogik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan ota-onalar tarbiya jarayonida ongli yondashuvni qo'llaydi, pedagog tomonidan berilayotgan tavsiyalarni amaliyotga to'g'ri tatbiq etadi. Bu holat ta'lim muassasasi va oila o'rtasida mustahkam hamkorlik muhitini shakllantiradi.

Tadqiqot xulosalariga asoslanib, maktabgacha ta'lim tizimida pedagog va ota-ona hamkorligini rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan keng foydalanish zarurligi qayd etiladi. Ota-onalar bilan olib boriladigan pedagogik treninglar, maslahatlar va hamkorlikka asoslangan tadbirlar ushbu jarayonning samaradorligini oshiradi.

Umuman olganda, maktabgacha ta'limda pedagog va ota-ona hamkorligini kuchaytirish bolaning sog'lom, barkamol va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Mazkur tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini takomillashtirish, pedagoglar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni yanada rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vygotskiy L.S. *Mind in Society*. — Cambridge: Harvard University Press, 1978.
2. Dewey J. *Democracy and Education*. — New York: Macmillan, 1916.
3. Sayidahmedov N. *Pedagogik texnologiyalar*. — Toshkent: Fan, 2003.
4. To'xtaxo'jayeva M. *Maktabgacha pedagogika*. — Toshkent: O'qituvchi, 2015.
5. Qodirova Sh. *Oila va maktabgacha ta'lim hamkorligi*. — Toshkent: Ilm Ziy, 2018.
6. Bronfenbrenner U. *The Ecology of Human Development*. — Harvard University Press, 1979.
7. Epstein J.L. *School, Family, and Community Partnerships*. — Boulder: Westview Press, 2011.
8. UNICEF. *Early Childhood Development*. — New York, 2020.
9. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim to'g'risidagi Qonuni. — Toshkent, 2019.
10. OECD. *Starting Strong*. — Paris, 2017.

